

- łatwość wchodzenia na wzgórza
- spala się więcej kalorii niż przy normalnym chodzeniu
- zwiększa się stabilność przy chodzeniu z kijkami
- jest mniejszy nacisk na piszczele, kolana, biodra i plecy co daje korzyści dla osób z ranami i nie dość silnymi mięśniami
- odciążone są stawy, co jest szczególnie ważne dla osób starszych

Ważnym czynnikiem jest możliwość uprawiania w zasadzie przez każdego – bez względu na wiek, kondycję czy tuszę. Nordic Walking można uprawiać zarówno nad morzem, w lesie, parku czy w górach – przez cały rok.

- 4) W przyszłości należy pomyśleć o wykorzystaniu stadniny koni do metody terapeutycznej jaką jest **hipoterapia**. Hipoterapia jest wartościowa dla osób mających problemy w funkcjonowaniu społecznym i emocjonalnym. Każde zajęcia są pełne nowych wrażeń i pozytywnych emocji.

Hipoterapia jest ściśle powiązana z innymi metodami rehabilitacyjnymi i terapeutycznymi i w pełni korzysta z ich dorobku. Celem terapii z koniem (z elementami jazdy konnej) jest przywrócenie pacjentom sprawności fizycznej i psychicznej w możliwym do osiągnięcia zakresie. Uniwersalność tej metody polega na jednoczesnym oddziaływaniu ruchowym, sensorycznym, psychicznym i społecznym poprzez:

- kodowanie w mózgu prawidłowego wzorca ruchu miednicy podczas chodu,
- normalizację napięcia mięśniowego,
- doskonalenie równowagi, koordynacji, orientacji w przestrzeni, rozwijanie schematu własnego ciała, budowanie poczucia rytmu,
- stymulację i normalizację czucia powierzchniowego,
- zmniejszenie zaburzeń emocjonalnych,
- rozwijanie pozytywnych kontaktów społecznych.

- 5) **Gimnastyka korekcyjna** – Kolejnym rodzajem zajęć, które należy wdrożyć w gminie, tak aby zwiększyć skuteczność podejmowanych działań powinno być zorganizowanie grupy ćwiczeń dla dzieci z wadami postawy. W codziennym życiu na ogół zbyt późno zwracamy uwagę na kształtowanie się organizmu dziecka. Wszelkim wadom można jednak przeciwdziałać. Zajęcia gimnastyki korekcyjnej mogą w znacznym stopniu zapewnić prawidłowy rozwój dziecka. Do najczęstszych wad postawy należą: plecy wklęsłe, plecy okrągłe, plecy wklęsło-okrągłe, plecy płaskie, boczne skrzywienie kręgosłupa oraz płaskostopie. Zaniedbanie ćwiczeń korygujących wady postawy może doprowadzić do zmniejszenia sprawności układu krążenia, układu oddechowego, narządu ruchu, a także do zmian zwyrodnieniowych. Ćwiczenia te są prowadzone w salce gimnastycznej z wykorzystaniem różnych przyrządów i przyborów rehabilitacyjnych, zestawu do korekcji wad postawy, a także na świeżym powietrzu wśród przyrody.

d) SFERA EDUKACJI

CEL 1: Podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa gminy.

Działania:

- 1) Upowszechnianie edukacji przedszkolnej na wsi – tworzenie punktów przedszkolnych.
- 2) Kształcenie ustawiczne dorosłych poprzez kursy kwalifikacyjne.
- 3) Kształcenie ustawiczne osób starszych ułatwiające aktywność zawodową, co ma wpływ na utrzymanie stabilności finansowej systemów emerytalnych.
- 4) Motywacja kadry pedagogicznej do podejmowania nowych, efektywnych metod i sposobów przekazywania wiedzy.
- 5) Pozyskiwanie dostępnych, pozabudżetowych środków finansowych na realizację programów edukacyjnych.
- 6) Wykorzystanie bazy oświatowej dla organizacji zajęć pozalekcyjnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych.
- 7) Zwiększenie dostępu do nauki dla rodzin o obniżonym dochodzie lub niskich kwalifikacjach.

Wskaźniki:

- 1) Ilość powstałych projektów edukacyjnych mających na celu pozyskanie nowych umiejętności i kwalifikacji przez mieszkańców.
- 2) Ilość powstałych projektów edukacyjnych mających na celu pozyskanie nowych umiejętności i kwalifikacji przez osoby starsze.
- 3) Ilość godzin zajęć pozalekcyjnych organizowanych na bazie istniejących placówek oświatowych.
- 4) Ilość dzieci i młodzieży uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych.
- 5) Ilość obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej zbudowanej przy szkołach.
- 6) Ilość osób korzystających z obiektów sportowych w ciągu roku na terenie gminy.
- 7) Ilość projektów umożliwiających osobom z rodzin o obniżonym dochodzie lub niskim wykształceniu podniesienia umiejętności i zdobycia wiedzy.
- 8) Ilość osób z rodzin o obniżonym dochodzie podejmujących wykształcenie na poziomie gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym, policealnym oraz wyższym.

CEL 2: Podjęcie działań w kierunku modernizacji infrastruktury oświatowej pod kontem szerszego ich wykorzystania.

Działania:

- 1) Modernizacja obiektów oświatowych,
- 2) Budowa oraz przebudowa obiektów pełniących funkcje rekreacyjne i sportowe.

Wskaźniki:

- 1) Ilość powierzchni w m² obiektów oświatowych przypadających na 1 ucznia.
- 2) Ilość przebudowanych obiektów oświatowych.
- 3) Ilość powierzchni w m² nowowytbudowanej i zmodernizowanej obiektów pełniących funkcję rekreacyjną i sportową.
- 4) Ilość mieszkańców gminy korzystających w ciągu roku z obiektów rekreacji i sportu.

- 5) Ilość projektów mających na celu budowę przestrzeni rekreacyjnej i wypoczynkowej.

Cel 3. Podniesienie umiejętności mieszkańców gminy Biały Bór w zakresie obsługi komputera oraz zapewnienie dostępu do internetu dla całego obszaru gminy.

Działania:

- 1) tworzenie ogólnodostępnych, bezpłatnych punktów dostępu do internetu w miejscach publicznych takich jak: biblioteka, dom kultury, świetlice publiczne, kawiarenki internetowe, instytucje publiczne, strefy darmowego internetu na terenach ogólnodostępnych (parki, ławeczki internetowe),
- 2) realizowanie projektów dofinansowanych ze środków zewnętrznych mających na celu pomoc w zakupie sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem oraz opłaceniu abonamentu internetowego dla osób o niskich dochodach, dzieci i młodzieży z bardzo dobrymi wynikami w nauce oraz osób wykluczonych cyfrowo,
- 3) dostarczenie tzw. mobilnego internetu, w miejsca do których nie doprowadzono sieci szerokopasmowego internetu, o uniwersalnych parametrach systemowych, a jednocześnie łatwego w obsłudze,
- 4) wspieranie inicjatyw rozbudowy sieci szerokopasmowego internetu na terenie gminy, zwłaszcza do miejsc, które zapewnią likwidację tzw. „białych plam”,
- 5) szkolenia pracowników sprawujących nadzór nad placówkami życia kulturalnego w zakresie obsługi komputera i internetu w celu udzielania podstawowych instrukcji pracy z komputerem,
- 6) szkolenia z zakresu obsługi komputera i możliwości internetu dla osób wykluczonych cyfrowo.

Wskaźniki:

- 1) rozwój społeczeństwa informacyjnego,
- 2) utworzenie dodatkowych, bezpłatnych miejsc dostępu do Internetu, ogólnodostępny internet w wyznaczonych miejscach publicznych na terenie gminy,
- 3) zdobycie dodatkowych umiejętności przez znaczną część mieszkańców gminy w zakresie obsługi komputera, umiejętności korzystania z internetu,
- 4) możliwości posiadania dóbr materialnych, w tym nowoczesnego komputera z dostępem do internetu rodzinom o niskich dochodach, które pomogą im w powrocie na rynek pracy,
- 5) mieszkańcy gminy nauczą się korzystania z podstawowych narzędzi systemowych, w tym pakietu biurowego i internetu, dzięki czemu będą lepiej wykorzystywali usługi dostępne na rynku cyfrowym,
- 6) większa część mieszkańców otrzyma możliwość dostępu do szerokopasmowego internetu poprzez rozbudowę infrastruktury technicznej łączy internetowych.

Cel 4. Stworzenie szansy wszystkim mieszkańcom gminy na przełamanie barier dostępu do wiedzy, edukacji, pracy, informacji, a także zwiększenie szans na nawiązanie kontaktów z innymi użytkownikami internetu.

Działania:

- 1) szkolenia specjalistyczne z zakresu korzystania z programów komputerowych, platform, umiejętności korzystania z e-usług, podpisu elektronicznego dla zainteresowanych odbiorców,
- 2) szkolenia z zakresu korzystania z edukacji prowadzonej w formie e-learningu,
- 3) zajęcia edukacyjne dla zainteresowanych odbiorców z wykorzystaniem nowych technik i multimediiów,

Wskaźniki:

- 1) poprawa jakość nauczania poprzez zastosowanie nowych metod, np. e-learningu,
- 2) zmniejszenie bezrobocia dzięki możliwości wyszukiwania ofert pracy przez internet lub prowadzeniu własnej internetowej działalności gospodarczej,
- 3) wzrost liczby nawiązywanych kontaktów z rówieśnikami oraz korzystania z zasobów bibliotecznych udostępnianych przez wirtualne biblioteki,
- 4) szeroka edukacja w zakresie możliwości wykorzystywania technik komputerowych zwiększy gotowość mieszkańców gminy Biały Bór, zagrożonych wykluczeniem cyfrowym do korzystania z usług rynku teleinformatycznego, co spowoduje wzrost ich kwalifikacji i rozwój zawodowy, a w konsekwencji poprawi ich warunki bytowe,
- 5) nowe metody edukacji zwiększą możliwość znalezienia pracy w tym telepracy, która jest idealnym rozwiązaniem dla osób bezrobotnych mieszkających w małych miejscowościach – z trudnymi warunkami komunikacyjnymi, jest to często jedyna szansa na źródło utrzymania,
- 6) dzięki przeprowadzonym szkoleniom wzrosną umiejętności i kompetencje osób biorących udział w projektach i ich wspólnie gospodarującej rodziny,
- 7) zwiększy się możliwość wymiany informacji, zaczerpnięcia pomysłów na osobisty rozwój, czy też biznes,
- 8) zwiększy się ilości osób i rozwój kluczowych kompetencji uczestników projektu, poprzez zwiększenie umiejętności w zakresie korzystania z nowoczesnych technologii komunikacyjnych i serwisów informacyjnych.

Cel 5. Umożliwienie, za pośrednictwem ePUAPu kontaktowania się z jednostkami administracji publicznej i korzystania z usług cyfrowych udostępnionych przez te jednostki.

Działania:

- 1) szkolenia specjalistyczne z zakresu korzystania z programów komputerowych, platform epuap, podpisu elektronicznego dla zainteresowanych odbiorców,
- 2) utworzenie punktu potwierdzania profilu zaufanego w Urzędzie Miejskim w Białym Borze,
- 3) prowadzenie kampanii promocyjno-informacyjnych mających na celu zainteresowanie e-usługami jak również rozpowszechniającej tzw. dobre praktyki.

Wskaźniki:

- 1) prowadząc zadania drogą on-line mieszkańcy nauczą się zdobywać informacje, wypełniać dokumenty i przysyłać je drogą elektroniczną oraz komunikować się przez internet - dzięki temu zwiększy się efektywność przekazywanych informacji, a także ilość przekazywanych treści cyfrowych,
- 2) dzięki dostępności usług drogą internetową, odbiorcy zdobędą nowe umiejętności, będą szybciej i łatwiej komunikować się z instytucjami użyteczności publicznej, a także obniży się koszt ich utrzymania m.in. dlatego, że nauczą się zasad planowania wydatków i zdobywania informacji bezpłatną drogą elektroniczną,
- 3) zwiększy się ilość osób korzystających z usług i treści cyfrowych, a także zmniejszy się koszt życia codziennego mieszkańców, ponieważ przez internet będą mogli wykonywać dokładnie zaplanowane wydatki np. zakupy, rachunki,
- 4) większa wiedza mieszkańców dot. wykorzystania zasobów technicznych dzięki prowadzonej kampanii informacyjno-promocyjnej, stała aktualizacja strony internetowej gminy oraz BIP
- 5) większa aktywność mieszkańców dzięki powszechniejszemu dostępowi do informacji (analiza aktualności na stronie internetowej gminy, możliwość otrzymywania informacji poprzez SMS-y).

e) SFERA KULTURY

Cel 1: Zwiększenie uczestnictwa w kulturze

Działania:

- 1) Szersza współpraca komunikacyjna:
 - zwiększenie w ww. temacie aktywność radnych miejskich, szkół, świetlic wiejskich oraz lokalnych liderów społecznych,
 - rozwój działalności adresowanej do różnych grup wiekowych społeczności wiejskiej,
 - organizacja imprez kulturalno – sportowych (zawody sportowe, rozgrywki, turnieje itp.),
 - organizacja imprez obyczajowych (święta kościelne i państwowe: wielkanoc, bożenarodzenie, dzień babci i dziadka, święto konstytucji 3-maja itp.),
 - organizacja imprez o zasięgu gminnym: dożynki, imieniny wsi, imieniny gminy Biały Bór, zawody wędkarskie, zawody strażackie,
 - organizacja imprez o zasięgu ponadgminnym: dożynki powiatowe, dożynki wojewódzkie, zawody konne,
 - promocja i wspieranie działań w kierunku indywidualnej i grupowej samorealizacji w świetlicach wiejskich.

Wskaźniki:

- 1) większa liczba osób zaangażowanych w promocję wydarzeń kulturalnych,
- 2) większa liczba uczestników życia kulturalnego gminy.

Działania:

- 1) Wytworzenie w społeczności potrzeby uczestnictwa w kulturze:
 - „dawanie pozytywnego przykładu” przez działania animacyjne szczególnie w grupach wiekowych 10 -18 i 35 – 50 lat,
 - ciągłe poszerzanie oraz wzbogacanie oferty programowej (wysoka jakość imprez kulturalnych),
 - organizacja zajęć rozwijających zdolności manualne: ogniska malarskie, plastyczne, informatyczne, sportowe,
 - organizacja zajęć rozwijających zdolności artystyczne: zespoły teatralne, zespoły muzyczne, zespoły taneczne,
 - organizacja zajęć na temat profilaktyki w dziedzinach: uzależnień, edukacji prozdrowotnej itd.
 - organizacja zajęć dla seniorów,
 - zaangażowanie w część działalności centrum kultury organizacji pozarządowych.

Wskaźniki:

- 1) ilość imprez kulturalnych o wysokim poziomie,
- 2) ilość nowych zajęć kulturalnych,
- 3) ilość osób biorących udział w życiu kulturalnym gminy,
- 4) ilość zaangażowanych organizacji.

Cel 2: Promocja i wspieranie działań w zachowaniu harmonii i tradycji regionalnych wsi w poszczególnych sołectwach na terenie gminy Biały Bór**Działania:**

- 1) Wspieranie działań służących budowaniu tożsamości kulturowej przy zachowaniu różnorodności tradycji, dorobku wsi w poszczególnych sołectwach na terenie gminy:
 - promocja, tworzenie i utrzymanie regionalnych kapeli, zespołów, chórów,
 - inwentaryzacja zasobów społecznych i kulturowych,
 - wytyczanie kierunków rozwoju dla poszczególnych sołectw – tworzenie Planów Odnowy Miejscowości,
 - odnowa tradycji i rewitalizacja wyznaczonych obszarów zwartej zabudowy,
 - promocja regionalnych wyrobów i produktów na rynku lokalnym, krajowym i międzynarodowym

Wskaźniki:

- 1) materiały informacyjne: ulotki, plakaty itp.,
- 2) spotkania i próby w świetlicach wiejskich,
- 3) udział w festynach - występy zespołów,
- 4) wycieczki,
- 5) liczba obiektów społecznych i kulturowych objętych rewitalizacją i odnową tradycji,
- 6) ilość Planów Odnowy Miejscowości,
- 7) wartość środków pozyskanych na realizację projektów na terenie sołectw,

Cel 3: Produkcja i sprzedaż lokalnych ekologicznych wyrobów na rynku lokalnym, powiatowym, krajowym i międzynarodowym

Działania:

1) Popularyzacja amatorskich form artystycznych:

- promocja i wspieranie wyrobów artystycznych rękodzielniczych (rzeźbiarskich, malarskich, haft, krawieckie itd.),
- promocja i wspieranie produkcji ekologicznych oraz regionalnych wyrobów spożywczych (sery, miód, pierogi, nalewki, itp.).

Wskaźniki:

- 1) ilość wytworzonych wyrobów rękodzielniczych,
- 2) ilość wyprodukowanych spożywczych artykułów lokalnych.

Cel 4: Rozbudowa reprezentatywnych terenów wsi w poszczególnych sołectwach oraz dbałość o ich wygląd, infrastrukturę, czystość, porządek na wsi, jako wizytówki lokalnej społeczności.

Działania:

1) Inwestycje w infrastrukturę:

- budowa i utrzymanie placu zabaw, parków, terenów rekreacji itd.
- wyposażenie świetlic wiejskich w sprzęt komputerowy oraz instrumentalny itp.,
- dbałość o utrzymanie boisk sportowych oraz inicjowanie imprez sportowo-rekreacyjnych,
- budowa szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, edukacyjnych).

Wskaźniki:

- 1) ilość projektów mających na celu budowę przestrzeni rekreacyjnej i wypoczynkowej oraz działań integracyjnych w każdej miejscowości,
- 2) ilość zmodernizowanych obiektów pełniących funkcję społeczno – kulturalną,
- 3) ilość sprzętu komputerowego oraz muzycznego,
- 4) liczba mieszkańców korzystających z rekreacji, wypoczynku i działań integracyjnych w poszczególnych miejscowościach gminy,
- 5) liczba nowych inwestycji powstałych na podstawie Planów Odnowy Miejscowości,
- 6) liczba osób korzystających ze ścieżek i szlaków turystycznych.

Cel 5: Wspieranie i promowanie organizacji lokalnych działających na terenie wsi.

Działania:

1) Dbłość o wygląd wsi jako wizytówki lokalnej społeczności:

- utrzymanie czystości i porządek na wsi,
- tworzenie nowych miejsc zieleni,
- pielęgnacja drzew i krzewów,
- dbałość o pomniki przyrody i miejsca pamięci.

Wskaźniki:

- 1) liczba osób korzystających z piękna przyrody,
- 2) ilość zadbanych miejsc na terenie wsi,
- 3) ilość odkrytych i oznakowanych miejsc pamięci,
- 4) ilość zdobytych nagród za „piękną wieś”.

f) SFERA AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIEJ

Cel 1. Kreowanie liderów lokalnych w poszczególnych miejscowościach dla tworzenia nowych inicjatyw.

Działania:

- 1) Tworzenie projektów przy współpracy liderów lokalnych,
- 2) Organizacja środowisk wsparcia dla liderów lokalnych,
- 3) Angażowanie organizacji pozarządowych w realizację różnego rodzaju inicjatyw.

Wskaźniki:

- 1) ilość nowowykreowanych liderów lokalnych przy udziale których zrealizowano projekty z dofinansowaniem środków pozabudżetowych,
- 2) ilość grup wsparcia przy udziale organizacji pozarządowych,
- 3) ilość zaangażowanych organizacji pozarządowych w pomoc przy organizacji różnego rodzaju działań.

Cel 2. Stworzenie „inkubatora” dla organizacji pozarządowych.

Działania:

- 1) Zapewnienie miejsca oraz fachowej obsługi biura doradczego dla NGO-s.
- 2) Dostęp dla NGO-s do bezpłatnych usług finansowych, prawnych, doradczych.

Wskaźniki:

- 1) powstanie punktu informacyjnego dla NGO-s,
- 2) ilość udzielonych porad finansowych, prawnych, doradczych,
- 3) ilość złożonych i rozliczonych wniosków o dofinansowanie projektów.
- 4) ilość organizacji korzystających z pomocy biura.

Cel 3. Wytyczenie kierunków rozwoju dla poszczególnych sołectw.

Działania:

- 1) Liczba projektów mających na celu rozwój poszczególnych sołectw.
- 2) Organizowanie wspólnych spotkań organizacji lokalnych działających na terenie wsi,
- 3) Organizacja spotkań integracyjnych mających na celu wymianę doświadczeń i budowanie nowych pomysłów przez organizacje działające na terenie wsi

Wskaźniki:

- 1) wartość środków pozyskanych na realizację projektów na terenie poszczególnych sołectw,
- 2) liczba zorganizowanych spotkań organizacyjnych,
- 3) liczba odbytych spotkań integracyjnych w świetlicach wiejskich,
- 4) ilość nowych pomysłów,
- 5) ilość osób biorących udział w spotkaniach.

g) SFERA AKTYWNOŚCI NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA

Cel 1. Wytyczanie kierunków rozwoju w celu właściwego wykorzystania oraz odnawiania zasobów i składników środowiska naturalnego.

Działania:

1. **Wykorzystanie OZE** - Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na obszarze Gminy Biały Bór ograniczone jest do energii z biomasy, energii słonecznej oraz energii pozyskanej z biogazu. Ponadto na terenie gminy przewiduje się także wykorzystywanie elektrowni wiatrowych.
2. **Energia biomasy** - oparta jest głównie na spalaniu biomasy, tj. substancji organicznych głównie pochodzenia roślinnego. Pod pojęciem wykorzystania biomasy do celów energetycznych rozumiemy bezpośrednie spalanie produktów organicznych fotosyntezy (drewno i jego odpady, słoma, odpadki produkcji roślinnej lub "rośliny energetyczne", często po uprzednim zgranulowaniu lub zbrykietowaniu), względnie po ich wstępnym przetworzeniu do postaci wygodniejszej w użyciu (olej pirolizowy o właściwościach zbliżonych do oleju opałowego, olej rzepakowy lub słonecznikowy, gaz drzewny, alkohol etylowy lub metylowy). Tych pięć ostatnich produktów przetworzenia biomasy może być wykorzystywanych jako dodatki do paliw płynnych służyć do napędu silników spalinowych, zarówno stacjonarnych jak i trakcyjnych. Rozwój OZE, zwłaszcza tych opartych o wykorzystywanie biomasy stwarza szansę lokalnych społeczności na zwiększenie niezależności energetycznej, rozwoju regionalnego oraz tworzenia się nowych miejsc pracy. Obecnie biogaz możemy produkować w odpowiednich instalacjach (biogazowniach energetycznych) wyłącznie z biomasy np.: kiszonki kukurydzy, słonecznika, zbóż itp. Inwestycje związane z budową biogazowni w gminie są wysoce pożądane. Zgodnie z danymi Urzędu Miejskiego w Białym Borze, budowę przedmiotowej instalacji planuje się zlokalizować w miejscowości Trzebiele.
3. **Energia słoneczna** to energia słońca, która jest największym i najbardziej wydajnym dostępnym ludzkości źródłem energii. Z ogromnej odległości wynoszącej 150 mln kilometrów dostarcza nam niezliczone i niekończące się ilości energii. Energia słoneczna użytkowana może być na dwa sposoby: bezpośredni i pośredni. Do wykorzystania bezpośredniego potrzebne jest odpowiednie urządzenie, np. ogniwa słoneczne (produkcja energii elektrycznej), kolektory słoneczne (pozyskiwanie energii cieplnej).
4. **Energia wiatru** to energia przemieszczania się powietrza pod wpływem jego nierównomiernego nagrzania. Prędkość wiatru wynosi od kilku do kilkudziesięciu km/h. Zaletą elektrowni wiatrowej

jest to, że nie zanieczyszcza środowiska naturalnego, nie wymaga dostaw paliwa ani wody i wykorzystuje niewyczerpywalne źródło energii jakim jest wiatr. Zgodnie z Uchwałą Rady Miejskiej w Białym Borze przyjęto opracowany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w gminie Biały Bór „Zespół elektrowni wiatrowych Drzonowo, Stepień, Biskupice, Biała w gminie Biały Bór”.

5. Edukacja ekologiczna jest istotnym elementem instrumentów społecznych. Są to różnorodne działania zmierzające do kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska nawyków. Podstawą prowadzenia prawidłowych działań edukacyjnych jest rzetelne i ciągłe przekazywanie wiedzy na tematy związane z ochroną środowiska oraz komunikowanie się władz samorządów lokalnych ze społeczeństwem na drodze podejmowanych inwestycji. Ważna dla ochrony środowiska jest również **współpraca pomiędzy lokalnymi służbami ochrony środowiska, instytucjami naukowymi, organizacjami społecznymi oraz podmiotami gospodarczymi**. Powinny to być relacje partnerskie, które będą prowadziły do wspólnej realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Koncepcja kształcenia i wychowywania mieszkańców gminy w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego jest znaczącym punktem w zapewnieniu odpowiedniego stanu środowiska przyrodniczego. Dzięki działaniom edukacyjnym propagowane są konkretne zachowania korzystne dla środowiska naturalnego. W celu podniesienia świadomości ekologicznej oraz wzmocnienia systemu zarządzania środowiskiem, gmina będzie realizowała następujące kierunki ekologiczne, tj.:

- monitoring komponentów środowiska przyrodniczego,
- edukacja ekologiczna i dostęp do informacji.

5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Z uwagi na przyjętą metodologię tworzenia niniejszego dokumentu, określono poniżej potencjalne źródła pozyskiwania środków na finansowanie działań ujętych w programie, bez wyliczania konkretnych kwot wydatków w ramach poszczególnych sfer tematycznych. Do źródeł tych należą przede wszystkim:

- 1) budżet Gminy,
- 2) ministerstwa tematycznie powiązane z danym obszarem tematycznym,
- 3) środki z Unii Europejskiej (w ramach EFS, EFRR, PROW i innych),
- 4) środki budżetu państwa,
- 5) budżet województwa zachodniopomorskiego,
- 6) środki własne instytucji realizujących strategię,
- 7) środki instytucji grantodawczych dostępne głównie dla organizacji pozarządowych (m.in. Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, Szwajcarsko-Polski Program Współpracy, Fundacja Wspomagania Wsi i inne).

6. SPOSÓB WDRAŻANIA PROGRAMU

1. Program będzie przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Białym Borze, stając się formalną podstawą do planowania działań przez zainteresowane podmioty i grupy osób.

2. Planowanie i wdrażanie poszczególnych działań opisanych w rozdziale IV powinno się odbywać we współpracy samorządu lokalnego i innych partnerów społecznych i gospodarczych, prowadzących swoją działalność w powiązaniu z obszarami tematycznymi opisanymi w programie. Wśród potencjalnych partnerów wymienić należy przede wszystkim: organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, związki i porozumienia organizacji pozarządowych, Powiatową Radę Działalności Pożytku Publicznego (w przypadku jej utworzenia).
3. W procesie opracowywania programów współpracy z organizacjami pozarządowymi Urząd Miejski w Białym Borze będzie uwzględniał zapisy niniejszego dokumentu przy ustalaniu katalogu obszarów priorytetowych współpracy.
4. W procesie tworzenia budżetów Gminy Rada Miejska w Białym Borze będzie uwzględniała działania opisane w niniejszym dokumencie przy planowaniu wydatków Gminy.

7. MONITORING WDRAŻANIA PROGRAMU

1. Zespół roboczy, który tworzył projekt niniejszego dokumentu dokona oceny poziomu wdrażania działań opisanych w programie.
2. Dokonując tej oceny, zespół może uzyskiwać informacje o realizowanych i zrealizowanych przedsięwzięciach mieszczących się w poszczególnych sferach tematycznych ujętych w programie od podmiotów działających na terenie Gminy Biały Bór.
3. Ocena zawierać będzie informacje o podjętych działaniach w ramach poszczególnych celów, zaangażowanych środkach, liczbie uczestników, osiągniętych rezultatach.
4. Ocena przygotowywana będzie w pierwszym kwartale po zakończeniu danego roku.
5. Ocena obejmować może również dodatkowo, oprócz informacji zawartych w punkcie 3, również planowane do realizacji na rozpoczynający się rok kalendarzowy działania w ramach poszczególnych obszarów problemowych opisanych w programie.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Tadeusz Wiktor Markiewicz